

КУБЕЦЬКА О. М.,
*доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Одним із найважливіших напрямків досліджень сучасної фінансової науки є визначення процентної. Методологічною основою даного напрямку стала праця американського неокласика Ірвінга Фішера під назвою «Теорія процента, обумовленого бажанням витратити дохід та можливістю інвестувати його», що була опублікована в 1930 році. Теорія структури та розрахунку процентної ставки приваблювала як науковців так і практиків фінансистів широким спектром можливих кількісних досліджень, та можливістю використання при оцінці ефективності інвестицій та при управлінні портфелем цінних паперів.

Виходячи з цих умов, як практикуючим менеджерам, так і банківським працівникам важливо знати практичні підходи до визначення складових процентної ставки, оскільки саме процентна ставка виступає мірилом доцільності вкладення в процесі прийняття фінансових рішень інвесторами, фінансовими посередниками чи інвестиційними менеджерами. Ознайомимося з основними підходами до визначення сутності, величини та структури процентної ставки.

При оцінці доцільності інвестування у фінансові інструменти необхідно враховувати концепцію зміни вартості грошей в часі, використавши один з методів приведення всіх грошових потоків до базового року. Якщо використовується метод дисконтування, то всі грошові потоки приводять у відповідність з першим (або нульовим) роком. При застосуванні методу компаундування всі грошові потоки приводять до останнього n-го року. При оцінці величини грошових потоків з урахуванням фактора часу найбільш поширеними проблемами є:

- 1) складність вибору відповідної процентної ставки;
- 2) непослідовність у користуванні показниками процентних ставок [1].

Своїм економічним змістом процентна ставка є доходом інвестора від вкладення коштів на визначені цілі і визначений період часу в майбутньому, процентна ставка – це ціна, яку сплачують інвестору за залучені грошові кошти. Отже, для інвестора вона відображає дохідність його інвестицій, а для позичальника – витрати, які він має понести у зв'язку із залученням коштів. оскільки цінність грошей у реальному виразі може знижуватися протягом часу через інфляцію розрізняють номінальну та реальну процентні ставки.

Реальна процентна ставка відображає очікувані темпи зростання економіки за визначений період часу і реальний дохід інвестора на вкладені кошти, вона відображає зміни купівельної спроможності грошей у зв'язку з інфляційними процесами [2].

Номинальна процентна ставка відображає в грошовому вираженні дохід, отриманий з однієї грошової одиниці капіталовкладень. Вона перебуває під впливом попиту та пропозиції і виражає абсолютну плату за використання коштів. Вона не відображає зміни купівельної спроможності грошей у зв'язку з інфляцією [4].

Часто різні методи встановлення достатньої норми доходу інвестора не лише не взаємодоповнюють один одного, але і прямо суперечать. Розглянемо основні підходи до структури процентної ставки.

Традиційний підхід виділяє три складові процентної ставки, котрі в сумі дають загальну норму доходу інвестора.

Другий підхід, ґрунтується на ставці доходу у безризикові цінні папери, третій – на базі номінальної та реальної ставки дохідності.

Третій підхід – Модель Фішера, запропонував американський неокласик, відповідно до нього між номінальною та реальною процентною ставкою використовується таке співвідношення:

$$i_n = (1 + i_r + \sigma) \times (1 + z) - 1 \quad [1]$$

Четвертий – модифікований підхід І. Фішера, відповідно до якого складові номінальної процентної ставки потрібно перемножувати з метою врахування ефекту синергії, який виникає від взаємного впливу не лише інфляції, а всіх складових:

$$i_n = (1 + i_r) \times (1 + \sigma) \times (1 + i) - 1.$$

П'ятий підхід передбачає розподіл ризику на систематичну (недиверсифіковану) та несистематичну (диверсифіковану) компоненти. Сьомий підхід враховує вплив ліквідності проекту, восьмий – вплив фактора неучасті у виробництві, підхід дев'ятий – банківський ґрунтується на базовій ставці та надбавці – маржі.

Можна виділити ще ряд підходів до аналізу складових процентної ставки та практичного визначення відповідної її величини [3].

Так, заслуговують на увагу методи визначення необхідної процентної ставки при даному рівні загального чи систематичного ризику, відомі під назвами метод лінії ринку капіталу та метод лінії ринку цінних паперів. Для оцінки реальних проектів, динамічними методами найчастіше використовується процентна ставка, визначена за методом середньозваженої вартості капіталу [1].

Сучасна практика управління фінансовими інвестиціями має цілу низку фінансових продуктів, економічна результативність яких ґрунтується на точності розрахунку та прогнозування величини процентної ставки. Необхідність досліджень в сфері визначення правильних складових процентної ставки все більше поглиблюється з розвитком національного українського фінансового ринку та його подальшою інтеграцією у світовий.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Ю. М., Онишко С. В., Кужелев М. О. Фінансовий ринок: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 442 с.
2. Колісник М. К. Дев'ять підходів до визначення процентної ставки. URL: [http:// www.investadviser.cjm.ua](http://www.investadviser.cjm.ua).
3. Лаврик О. Л., Джафарбагі К. Б. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Т. 28 (4). С. 76-81.
4. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: навч. посібник. Київ: Знання-Прес, 2002. 535 с.